

Høringsinnspill til Helse- og omsorgsdepartementet
Fra psykiskhelseproffene og Forandringsfabrikken

Endring i forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Forandringsfabrikken har siden 2013 gjort undersøkelser der mer enn 1700 barn og unge har gitt svar om psykisk helsetjenester. De har delt erfaringer fra sine møter med systemene: hva som har vært nyttig i møte med tjenester som skolehelsetjeneste, helsestasjon og BUP, hva som burde ha vært annerledes, og deres viktigste råd til tjenestene. Svarene som går igjen fra mange er oppsummert, og høringsvaret her bygger på dette kunnskapsgrunnlaget.

Når undersøkelser Forandringsfabrikken har gjort presenteres, gjøres dette av barn og unge som har bidratt i undersøkelsene: vi kaller dem proffer. Psykiskhelseproffer har lest gjennom Helse- og omsorgsdepartementets forslag til forskriftsendring og løfter her frem kunnskap vi ber dere ta med når dere vurderer forslaget.

Innspill til forslaget til forskriftsendring

Departementet har foreslått at forskriften skal si at helsestasjons- og skolehelsetjenesten kan gi nødvendig behandling og oppfølging for lettere psykiske og somatiske tilstander.

Gjennom Forandringsfabrikkens undersøkelser har vi klare svar fra barn og unge på hva som gjør om de opplever skolehelsetjenesten som en trygg og nyttig tjeneste for barn som har det vondt. Fra Psykiskhelseproffene om skolehelsetjenesten:

«Skolehelsetjenesten er ofte tett på oss. Den er gratis, vi trenger ikke å bestille en time og vi kan komme uanmeldt. Det gjør det lettere for oss å gå til skolehelsetjenesten når vi trenger det, når vi ikke må reise vekk eller "bestille" time hos for eksempel BUP. Skolehelsetjenesten er lett tilgjengelig og befinner seg der vi er. Det gir en trygghetsfølelse og en påminnelse om at det alltid finnes noen å snakke med.

Skolehelsetjenesten er viktig for oss sånn at vi har muligheten til å snakke med noen andre enn lærere, foreldre og andre voksne i livet vårt. Vi kan gå til skolehelsetjenesten uansett hva vi vil snakke om, om det er lite eller stort. Dette gjør at terskelen for å oppsøke skolehelsetjenesten er lav, og at vi ikke føler at det er en grense for hva vi kan snakke om. Enten om det er utfordringer i skolefagene, vonde tanker/opplevelser, eller hverdagslige ting. Mange av oss har hatt mye vondt inni oss, og har trengt å snakke med trygge voksne. For noen av oss har skolehelsetjenesten vært det stedet der vi kunne gå og snakke, for andre av oss skulle vi veldig ønske at skolehelsetjenesten var et sånt sted. De av oss som har fått god hjelp i skolehelsetjenesten har møtt varme mennesker som har villet forstå oss, og hjelpe oss gjennom å lytte og å samarbeide med oss om løsninger.»

Det barn og unge i Forandringsfabrikkens undersøkelser trekker frem som viktig er at tjenesten må være tilgjengelig, at det må være et trygt sted å snakke, og at det må jobbe voksne der som er varme og til å stole på. Samtidig er det tydelig i undersøkelsene at skolehelsetjenestene *ikke* må få mer fokus på kartlegging og diagnostisering.

Fra Psykiskhelseproffene:

«Å gå til helsesykepleier må ikke være «behandling». Vi er redde for hva som kan skje hvis skolehelsetjenesten får den oppgaven, på grunn av sånn behandling ofte er i dag. Vi er redd det vil bli mer oppmerksomhet på symptomer og diagnoser. Det er veldig skummelt. Voksne er ofte opptatt av symptomer, eller de tingene som synes utenpå oss: de måtene de kan se at vi har det vondt. Men

symptomer er overfladiske. Mye oppmerksomhet på dem er ofte feilspor. Fjerner man smerteuttrykkene vi har, fjerner man ikke nødvendigvis det som gjør vondt og skaper uttrykkene. Når vi har det vondt inni oss, så kommer det ut i forskjellige smerteuttrykk. Selv om uttrykkene blir fjernet eller endret, eksisterer det vonde fremdeles. Vi trenger derfor at helsesykepleiere ikke har fokus på symptomer, men heller på å komme inn til det vi synes er vondt og strevsomt.»

Forandringsfabrikken har spurt barn og unge hva som har vært nyttig og ikke nyttig i møte med psykisk helsetjenester. Et tydelig svar at det å bli møtt åpent og varmt, slik skolehelsetjenesten har mulighet til, kan gi god hjelp. Fokus og tidsbruk på skjemaer, symptomer, kartlegging og diagnostisering beskrives derimot (av et absolutt flertall) som lite hjelpsomt. **Vi er derfor bekymret for at forskriftsendringen skal bevege skolehelsetjenesten og helsestasjonene i retning av mer kartlegging og symptombehandling.** Det har vært en utvikling i den retningen i BUP, og ut fra svar fra barn og unge er det veldig viktig at det ikke blir sånn i skolehelsetjenesten. Vi ser at det ikke er dette departementet beskriver i sin begrunnelse, men er redd det kan tolkes sånn når forskriftsendringen skal følges opp. Dersom denne endringen kan føre til at skolehelsetjenesten bruker mer tid og ressurser på dette vil det være en motsatt utvikling av det barn og unge i våre undersøkelser har fremhevet som nyttig og riktig.

Skolehelsetjenestens mulighet til å følge opp barn og unge over tid

Barn og unge i Forandringsfabrikken undersøkelser beskriver at hvis de først har funnet en voksen de begynner å åpne seg til, som de vil snakke med, så ønsker de å få fortsette å prate med akkurat den voksne. At et barn begynner å åpne seg om det som er vondt i livet er fordi barnet har møtt en voksen han/hun har tillit til. Da er det viktig at den personen snakker videre med barnet og samarbeider med barnet om eventuell hjelp/oppfølging. Helsesykepleier ved skolen eller ansatte i lavterskeltilbud kan være slike voksne, som barn og unge begynner å snakke fortrolig med. Mange barn beskriver at tillit er blitt brutt når de har opplevd å raskt bli «sendt videre» til andre tjenester. Når tilliten blir brutt slutter barn og unge å fortelle. Andre tjenester får da ofte ikke vite hva som gjør at barnet har det vondt, og kan ikke gi riktig hjelp. I følge svar fra barn og unge er det viktigste voksne kan gjøre for barn som har det vondt inni seg (har «psykiske plager») å skape trygghet, så de kan fortelle. En del av dette er altså at de ikke må sende barn videre til spesialister dersom barnet eller ungdommen ikke vil det. Ut fra disse svarene vil det være en styrke om skolehelsetjenesten i større grad kan følge barn og unge over tid. Vi tror imidlertid ikke at dette forslaget er en løsning på det problemet.

Ut fra høringsnotatet er det veldig uklart hva som vil skje i praksis hvis denne forskriftsendringen gjennomføres. Som beskrevet over er vi bekymret for at endringen kan trekke skolehelsetjenesten og helsestasjonene i motsatt retning av hva barn og unge beskriver er nyttig.

Det finnes absolutt viktige endringer som bør gjøres i rammene for skolehelsetjenesten og helsestasjonene for at disse skal gi tjenester som oppleves trygge og nyttige for barn. Vi foreslår at det konkrete forslaget som nå er på høring legges bort, og at departementet heller vurderer andre endringer bygget på svar fra barn. Hva det bør være snakker vi gjerne videre med dere om.

Varme hilsener fra

Psykiskhelseproffene og Forandringsfabrikken